

Reakce Vladimíra Fekara, člena lektorského sboru přehlídky v Kojetíně:
-oranžové podbarvení označuje část publikovanou v článku na webu Divadelník.cz

KAUZA OLGA

Mohlo by se říci. Nic se nestalo. Brněnský soubor je tvořen dospělými vzdělanými lidmi, ti si neomalenost Jaromíra Hrušky ve festivalovém zpravodaji (ten ve své "recenzi" na malé ploše dokázal neuvěřitelně tvořivým způsobem splést do sebe bitcoinovou kauzu se studiem Marta, stihnul pozuráčet všechny brňáky, porotce přehlídky přivést do bezvědomí a se štítem své obrovské morální autority se jal chránit školy, Olgu Scheinflugovou i Karla Čapka před brněnským divadlem) určitě nějak přeberou. Protože jsem přesvědčen, že v souboru vědí, proč divadlo dělají, mají svou cestu a vizi a nejsou přitom ani přesvědčeni o své neomylnosti, takže je ani taková recenze bez věcných argumentů patrně nerozhodí.

Mohlo by se říci. Nic se nestalo. Lektoři kojetínské přehlídky jsou už zkušení a vědí, že na národních přehlídkách lektori už pravidelně začnou vykřikovat, kdo to sem poslal a navázat se do lektorů té či oné přehlídky, takže je to jen běžný, mnohaletý a pravidelný úzus, se kterým se potkali už téměř všichni, i když některým se to, snad pro jejich rozdílné vnímání divadla či hledání překvapivých divadelních tvarů, či rozdílné čtení inscenací, jiné emoční napojení a akcentaci jiných témat stává zkrátka častěji.

Ano, nic se nestalo, nikdo nezemřel, byla to přece jen a pouze vyhocenější podoba stavu, který zkrátka v amatérském divadle bereme jako normální a bereme ho jako folklór. A je to už, troufám si říci, zažitý stereotyp, o němž přece dobře víme. Ale je to opravdu normální? A chceme, aby to bylo normální? Možná máme jedinečnou příležitost si věci nově pojmenovat. A otevřít seriózně a zodpovědně celý balíček témat, která "recenze" na mnoha místech a v mnoha diskusích vyvolala. To je dobrá zpráva! To by byl největší klad celé "kauzy".

Možná reakce, kterou vyvolala, je především novou příležitostí pro nás samotné, kteří se kolem amatérského divadla pohybujeme. Abychom citlivěji rozpoznávali neomalenost a bezbřehé urážení, vyprázdňenost argumentů, sebestředné moralizování, abychom rozpoznali naši neotevřenost k jiným přístupům a cestám divadla, aby redakční rada zpravodaje dokázala rozpoznat skutečnou recenzi či reflexi od zlostných zapšklých odplivnutí, a když text podobného vyznění příště nepustí, tak to budeme přirozeně vnímat nikoli jako cenzuru, ale jako ryze etickou záležitost a snahu o udržení kultivovaného dialogu.

Kladu si otázku, proč obhajovat naše "kojetínské" rozhodnutí. Bylo přirozeně činěno s co největší zodpovědností a snahou pojmenovat kvality a inspirativnost inscenace. Ostatně: nedokážu si představit lektory, kteří nominují na národní přehlídku jen proto, aby našťvali kolegy na národní přehlídce, nebo aby to dělali s vědomím, že sníží úroveň národní přehlídky. Možná se mohou objevit mezi lektory lobbisté za ten či onen soubor, ano, to si dokážu představit, přijde mi ovšem přirozené, že se můžeme (ba dokonce ze své podstaty musíme) i jako lektoři rozcházet v divadelním vnímání toho, co považujeme za smysluplné, tematicky, dramaturgicky či herecky inspirativní. Dosažení konsensu několika lektorů je vždy dobrodružnou, složitou skládkou argumentů pro a proti a ano, může dojít i k jistému přecenění viděného v kontextu přehlídky, protože každá přehlídka, každý hrací prostor má svou specifickou atmosféru, každá repríza mají poněkud jiné vyznění, ale nikdy to není "stav bezvědomí". Přijde mi i přirozené, že přehlídky mohou mít rozdílnou úroveň a inspirativní inscenace některé krajské přehlídky může v kontextu národní přehlídky působit neorganicky. Více než kdy jindy jsem si však uvědomil, jak často se v lektorských sborech u inscenací, u nichž spatřujeme jisté kvality dramaturgické či herecké a u nichž vážně zvažujeme pro jejich inspirativnost nominaci, (ač zároveň vnímáme i jistý druh kontroverznosti inscenace), se ohlížíme nad tím, že to souboru nemůžeme udělat, protože je na národní určitě rozcupují. Máme v sobě představu nějakého hejna supů, které se na inscenace na národní přehlídce vrhají se svými nemilosrdnými zobany?

Národní přehlídku rádi označujeme jako přehlídku toho nejlepšího, něco jako divadelní olympiádu. Propadneme potom někdy dojmu, že divadlo je měřitelná veličina jako běh na 100 metrů, i když zároveň všichni víme, že tomu tak zkrátka není a z podstaty divadelního umění nemůže být.

Jsem přesvědčen, že vnitřní přepólování na to, že národní přehlídka je přehlídkou divadelně inspirativního, co se v předchozím roce urodilo, nás jen a jen vnitřně osvobodí. Už dávno také víme, že přehlídka činoherního divadla není záležitostí ryze interpretačního divadla, že argumentace, že něco patří na alternativní přehlídku a ne na činoherní už dávno neobstojí, protože současné divadlo přirozeně mísí autorské přístupy s interpretačními i v oblasti činoherního divadla. Jsem přesvědčen, že uvedení inscenace Olga mohlo být v Mostě příležitostí k nádherné a smysluplné diskusi: například o tom, jak zacházet s tematizováním historických osobností, jak lze zacházet s formou kabaretu a je-li vhodná, nakolik a jak propojovat minulé s přítomností, jak účinné je využívání popových stereotypů, mísení ironického s vážnými tématy. Nemusí divák v žádném případě přijmout cestu, kterou soubor zvolil, ale jsem

přesvědčen, že se nemusíme stavět do pozice, že takto rozhodně ne. Jsme při takovém kádrování divadla v zásadě sice spíše směšní, ale vytváříme tím především obraz o sobě samých.

"Kauza" je opět příležitostí k sebereflexi, jak pracovat s nominacemi a doporučeními, ačkoliv víme, že nalezení zcela objektivního modelu v zásadě neexistuje. Ano, možná je to příležitost k posílení vzájemného respektu a tolerance.

Jako profesionál chci vnímat amatérské divadla jako prostor především pro svobodné kreativní sebevyjádření. Proto nám bylo sympatické na té inscenaci to, jak odráželo souborové hledání tvaru, jak zpochybňovali stereotypy užíváním jiných stereotypů. Jsem přesvědčen, že soubor inscenaci připravoval s obrovskou pokorou a zaujetím, že to nebyla snaha o znevážení Olgy Scheinpflugové, právě naopak. Tyto hybridní tvary, které mohou mít jiným řazením jiné vyznění a ano, jsou vždy zrádné, ale o to více si cením u souboru jejich nadhledu, jejich pohrávání si s tématem.

Kdysi na festivalu mladých divadel v Grenoblu jsem byl svědkem debaty po představení za přítomnosti souboru. Překvapilo mne, jak diskutující šli hladově po tématu, po sdělení té inscenace. Uvědomil jsem si, jak se k souboru ostatní divadelníci i divadelní teoretici chovali jako k lidem, kteří vědí, co říkají, co sdělují, proč volí takové prostředky divadelního vyjadřování.

Ano, v amatérském divadle se můžeme setkat i s tím, že vidíme soubor, který je nepolíben, je zcela bez bazálních divadelních zkušeností a že tvůrci zkrátka nevědí, co činí, ale jsem přesvědčen, že to není případ tvůrců inscenace Olga. A právě proto mi přijde přirozené nevést s nimi dialog jako s nesvéprávními.

MgA. Vladimír Fekar